

Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Sektionen för samhällsbyggnad
Andreas Hagnell

Klimat- och näringslivsdepartementet

Förslag om mål för en effektiv energianvändning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

- tillstyrker ett brett energipolitiskt mål för effektiv energianvändning och framhåller betydelsen av att kunna samordna och göra avvägningar mellan olika samhällsintressen,
- anser att minskad klimatpåverkan bör anges jämte motståndskraft och konkurrenskraft, som energipolitisk inriktning för målet.

För det fortsatta arbetet framhåller SKR

- att det behövs långsiktiga styrmedel och finansiering för investeringar i ökad energiberedskap och robusthet,
- att potentialen i kraftvärme och fjärrvärme behöver tas tillvara genom att ge ersättning för deras systemnyttor, såsom avlastning och kapacitetsresurs för elsystemet, energilagring och resiliënt lokal energiförsörjning,
- att det finns flera intressanta förslag att överväga för att stärka konkurrenskraften för fjärr- och kraftvärme, såsom nedsatt energiskatt för användning av el i fjärrvärmerna vid låga elpriser,
- att byggreglerna bör ha ökat fokus på effekt och teknikneutralitet mellan hållbara uppvärmningsformer för att inte missgynna fjärrvärmerna i relation till elbaserade värmepumpar.

Ett energieffektiviseringsmål med utrymme för avvägningar

SKR välkomnar översynen av Sveriges mål för energieffektivisering i syfte att främja en samhällsekonomiskt effektiv användning av energi och ett effektivt utnyttjande av energisystemet som bidrar till den gröna omställningen och andra samhälleliga mål. SKR har tidigare tillstyrkt att regeringen fastställer ett planeringsmål och ett leveranssäkerhetsmål för elsystemet och framfört behovet av planeringsmål även på kortare sikt.

SKR tillstyrker ett brett energipolitiskt mål för effektiv energianvändning för att kunna samordna och göra avvägningar mellan olika samhällsintressen.

Ett mål och tillhörande underlag kan synliggöra i vilka sektorer det finns mest kostnadseffektiva åtgärder för effektiv användning av effekt, energi och resurser. Samtidigt kan det stödja ökad elektrifiering och en grön omställning av industri och samhälle samt stärka motståndskraft och robusthet. Det kan synliggöra och överbrygga delade incitament mellan olika aktörer samt väga ihop statliga åtaganden gentemot EU.

SKR anser att minskad klimatpåverkan bör anges jämte motståndskraft och konkurrenskraft, som övergripande energipolitisk inriktning även för energieffektivisering. Även om en stor del av Sveriges elförsörjning är fossilfri är vi sammanlänkade med nät med mer av fossil produktion på marginalen. För en stor del av samhällets fossilfria energianvändning finns också en alternativ användning.

SKR poängterar att konkurrenskraftiga energipriser beror på summan av energisystemets olika delar. Det är den sammanlagda kostnaden för el, elnät och stödtjänster som är viktig för svenska företags konkurrenskraft och för hushållens ekonomi. T.ex. bör investeringar i elnät undvikas när det finns mer effektiva satsningar på lokal energiproduktion, flexibilitet eller effektivisering. Med dagens lagreglerade separation av ansvar för produktion, nät, lagring, flexibilitet respektive energi-effektivisering behövs andra former av styrmedel, marknadssignaler och samordning för att ta tillvara samhällsekonomiskt effektiva lösningar.

SKR framhåller att det finns stora effektiviseringar att göra i elsystemet, såväl inom industrin som i kommuners och regioners egna verksamheter. SKR anser att insatser för energieffektivisering behöver integreras i planerings- och tillståndprocesser på både nationell, regional och lokal nivå. Därtill är den regionala och kommunala energi- och klimat-rådgivningen en viktig resurs för att tillgängliggöra energi i systemet.

Ett mål i relation till EUs inriktning på energieffektivitet

SKR konstaterar att det föreslagna målet inte är siffrersatt, utan mer i linje med EU:s princip om energieffektivitet först enligt Direktivet om energi-effektivitet, vars tillämpning omfattar bedömning av kostnader och nyttor i vidare bemärkelse.

Samtidigt har andra delar av EUs direktiv detaljstyrande mål och krav på energibesparingar som riskerar att bli kostsamma för såväl kommuner och regioner som för Sverige i stort. De behöver sättas i ett bredare samhälls-ekonomiskt perspektiv, vilket bör underlättas av det föreslagna målet.

SKR påminner om att finansieringsprincipen bör tillämpas för krav på effektiviseringsåtgärder som inte är lönsamma.

Ökat fokus på motståndskraft och robusthet

SKR understryker betydelsen av stärkt motståndskraft som en del av de energipolitiska målen och framhåller behovet av långsiktiga styrmedel och finansiering för investeringar i ökad energiberedskap och robusthet.

För en stärkt beredskap behöver statens planering hänga ihop med arbetet inom kommuner och regioner. SKR bör tillsammans med, eller som representant för, kommuner och regioner bjudas in till civilområdesansvariga länsstyrelser och sektorsansvariga myndigheters planering och löpande arbete för att säkerställa det kommunala och regionala perspektivet.

Energisystemet behöver en ökad funktionalitet nedifrån och upp avseende reservkraft, värmeinsatser, ö-drift, dödnätsstart och redundans avseende personalförsörjning, infrastruktur och energilager. Idag saknas exempelvis kravställning på kraft- och fjärrvärmebolagen att ha bränsleberedskap genom lagerhållning av bränsle eller krisavtal om alternativa leveranser.

För kommuner och regioner är ett stabilt, flexibelt och robust energisystem avgörande för att upprätthålla välfärdens verksamheter och stärka samhällets beredskap. En trygg energiförsörjning är avgörande för att verksamheter som sjukvård, äldreomsorg och skolor ska kunna fungera även vid långvariga störningar. Förmågan ska omfatta el, värme och drivmedel och vara dimensionerad för minst två veckors uthållighet utan extern hjälp. Utredningen om grundläggande beredskap lyfter fram reservkraft som en förutsättning för att under längre avbrott kunna försörja kritiska funktioner såsom vattenförsörjning, avlopp, kommunikation och vård.

Ett pågående insats för stärkt motståndskraft och robusthet är Energi-myndighetens investeringsstödsprogram Robust kommun, inriktad på reservkraft och andra energiberedskapslösningar. SKR anser att samtliga kommuner och regioner behöver ges möjlighet att delta i sådana satsningar, och att medel för detta behöver tillföras redan i ett kortare perspektiv.

Ökat fokus på effekt och flexibilitet

SKR instämmer i att en effektiv energianvändning ska innebära god hushållning av energiresurser med ett ökat fokus på effekt, efterfrågeflexibilitet och energilagring, för att tillgodogöra kapacitet och möjliggöra ökad elektrifiering. Här behövs ett tydligt ansvar för nätbolag att ta tillvara samhällsekonomiskt effektiva lösningar även vid sidan om nätutbyggnad.

SKR anser att ellagen bör justeras så att nätbolagen måste ta hänsyn till kommunala och regionala prioriteringar av verksamheter när effektbrist närmar sig och kan antas kvarstå under ett antal år.

Fjärrvärme och kraftvärme som resurs för energisystem och beredskap

SKR påminner om att potentialen i kraftvärme och fjärrvärme behöver tas tillvara genom att ge ersättning för deras systemnyttor, såsom avlastning och kapacitetsresurs för elsystemet, planerbar energi och energilagring. Kraft- och fjärrvärmen har dessutom avgörande betydelse för resiliens lokal energiförsörjning i kris och krig. De är även en förutsättning för att nyttiggöra Sveriges omfattande tillgång på bioenergi och andra restresurser, en viktig styrka ur ett försörjningsperspektiv.

Före avregleringarna på energimarknaderna byggdes en omfattande reservkapacitet ut i de lokala fjärrvärmenäten, exempelvis i form av hetvattencentraler och gasturbiner för elproduktion. Ofta motsvarade reservkapaciteten bortfallet av den största produktionsanläggningen. Sådan överkapacitet byggs inte i dagsläget, varför försörjningstryggheten försämras i takt med att äldre anläggningar avvecklas.

Dagens låga elpriser och höga priser på bioenergi gör det ekonomiskt attraktivt att konvertera från fjärrvärme till elbaserade uppvärmningsformer. En fortsatt försämrad konkurrenssituation skulle i förlängningen urholka fjärrvärmen som system. En helt avvecklad kraft- och fjärrvärme som ersätts med modern elvärme skulle i flera svenska städer kräva ungefär dubbelt så hög elnätscapacitet, med tillkommande kostnader för elnätsskollektivet. Därför är det angeläget att se över möjligheter att värna fjärr- och kraftvärmens konkurrenskraft.

SKR ser positivt på att Energimyndigheten 2023 lämnade flera förslag och strategier för kraftvärme och fjärrvärme och hösten 2025 fått ett regeringsuppdrag att ta fram förslag på vissa åtgärder för att stärka och värna denna, med fokus på analys av nyttor och konsekvenser, skogsbränslen samt redovisning av utsläpp.

SKR föreslår därtill att det förslag övervägs som framförts av både Energiföretagen Sverige¹ och IVA² om en sänkt skatt på el för produktion av fjärrvärme under timmar med låga elpriser och överskott i elproduktionen, likt i våra nordiska grannländer. Det skulle spara andra bränslen och öka fjärrvärmens konkurrenskraft. Värmeproduktion med el i fjärrvärmenät är idag belagd med full elskatt, idag EU:s högsta. En ökad användning av billig el kan kombineras med ökad lagring av varmvatten,

¹ [Sänkt elskatt på fjärrvärmeproduktion kan stärka energisystemet](#), Tidn. Energi, jun 2025

² [IVA Rapport: Elektrifieringen – så river vi barriärerna](#), sept 2025

vilket hör till de billigaste formerna att lagra energi och möjliggör ökad produktion av kraftvärme vid effektbrist. En sänkt elskatt för värmeproduktion skulle även möjliggöra temperaturhöjning och ökat utnyttjande av lågvärdig restvärme. En ökad efterfrågan vid lågt elpris skulle också bidra till att balansera elpriser och ge bättre villkor för fortsatta investeringar i utbyggd elproduktion.

SKR anser att byggreglerna bör ha ett ökat fokus på effekt och teknikneutralitet mellan hållbara uppvärmningsformer, vilket i Sverige främst omfattar fjärrvärme och värmepumpar. Med dagens viktningsfaktorer framstår en konvertering från fjärrvärme till värmepumpar i regel som en energieffektivisering, trots att byggnadens använda energi inte påverkats. Det förhållandet behöver rättas till så inte strävan till ökad energieffektivitet i de EU-direktiv som nu är under införande bidrar till en nedmontering av fjärrvärmen.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande